

Łukasz Skomorucha

**GORZKOBOROWIK KORZENIASTY *CALOBOLETUS RADICANS*
(PERS.) VIZZINI W WARSZAWIE**

Rooting Bolete *Caloboletus radicans* (Pers.) Wizzini in Warsaw

Gorzkoborowik korzeniasty *Caloboletus radicans* został opisany przez Christiana Hendrika Persoona w 1801 r. jako *Boletus radicans*, jednak po rewizji rodziny borowikowatych *Boletaceae* został przeniesiony do nowoutworzonego rodzaju *Caloboletus* (Vizzini 2014, Zhao i in. 2014), który obecnie skupia kilkanaście gatunków (Vizzini 2014).

Grzyb ten wytwarza dosyć duże owocniki o średnicy kapelusza dochodzącej do 20-30 cm. Wierzch kapelusza pokryty jest szarą do bladobrazowej, suchą, często spękaną skórką, przypominającą nieco powierzchnię owocników tęgoscóra cytrynowego *Scleroderma citrinum*.

Fot. 1. Gorzkoborowik korzeniasty *Caloboletus radicans* na stanowisku w Parku Skaryszewskim w Warszawie (fot. Ł. Skomorucha).

Photo 1. Rooting bolete *Caloboletus radicans* in Skaryszewski Park in Warsaw (photo by Ł. Skomorucha).

Fot. 2. Gorzkoborowik korzeniasty *Caloboletus radicans* na stanowisku w Parku Skaryszewskim w Warszawie – widok na wyraźnie spękaną skórę kapelusza (fot. Ł. Skomorucha).

Photo 2. Rooting bolete *Caloboletus radicans* in Skaryszewski Park in Warsaw – clearly cracked surface of the cap visible (photo by Ł. Skomorucha).

Hymenofor u młodych owocników jest intensywnie cytrynowożółty, z czasem nieco zatracą intensywność barwy i przechodzi w tonację oliwkowożółtą. Podobną barwę ma górna część trzonu, jednak im bliżej podłoża, tym staje się bardziej brudnoszarobrazowy. Żółtawy trzon ulokowany jest centralnie, najszerszy w środkowej części, u dołu zwęża się korzeniasto (stąd nazwa gatunkowa). W górnej części pokryty jest delikatną siateczką. Miąższ kapelusza i trzonu bardzo szybko błękitnieje po uszkodzeniu. Owocniki zazwyczaj mają dosyć masywny, przysadzisty pokrój. Często wyrastają w grupach, stykając się trzonami. Ze względu na gorzki, nieprzyjemny smak uznawany jest za niejadalny, a nawet lekko trujący (Gerhard 2023).

Jest grzybem ciepłolubnym, tworzącym mykoryzowe związki najczęściej z bukiem *Fagus sylvatica* i dębami *Quercus* spp., chociaż był opisywany także pod lipami *Tilia* spp. i leszczynami *Corylus* spp. Występuje na glebach zawierających wapń, często w miejscach nasłonecznionych. Owocniki wytwarza od lipca do października. Na danym stanowisku może tworzyć owocniki bardzo nieregularnie, często z kilkuletnimi przerwami.

Łuszczynski (2020) podaje cztery historyczne i 31 współczesnych stanowisk zlokalizowanych głównie w południowej i zachodniej części kraju. Ze względu na rzadkość występowania objęty jest ochroną prawną – do 2004 r. częściową, obecnie, od 2014 r. ścisłą (Rozporządzenie 2014). Wpisany jest też na Czerwoną Listę Grzybów Wielkoowocnikowych w Polsce w kategorii zagrożenia V (Wojewoda i Ławrynowicz 2006).

Nowe stanowisko gorzkoborowika korzeniastego stwierdzono 10 sierpnia 2024 r. w Parku Skaryszewskim im. Ignacego Jana Paderewskiego w Warszawie (dzielnica Praga-Południe, 52.244407 N, 21.052152 E). Kilkanaście owocników w różnym stopniu rozwoju porastało niewielki wydeptany trawnik między szeroką asfaltową aleją (tzw. obwodnicą) a brzegiem Jeziora Kamionkowskiego. Owocniki rosły w trzech grupach pod dwoma lipami *Tilia* sp. Kilka owocników było zniszczonych (najpewniej kopniętych), co umożliwiło potwierdzenie intensywnego sinienia miąższu w miejscu uszkodzenia. Największy owocnik o średnicy ok. 15 cm znajdował się w wodzie, przy brzegu jeziora. Zniszczone owocniki zebrano, wysuszono i zdeponowano w Fungarium Katedry Ochrony Lasu SGGW w Warszawie (WAML 1177).

Gorzkoborowik korzeniasty nie był dotychczas podawany z terenu Warszawy. W literaturze znaleźć można jedno doniesienie o stanowisku tego gatunku na Nizinie Mazowieckiej – w miejscowości Krasne w powiecie przasnyskim (Łuszczynski 2020). Teren, na którym obecnie stwierdzono gatunek był poddawany badaniom mykologicznym przez Szczepkowskiego (2016, 2021), jednak autor nie stwierdził obecności gorzkoborowika korzeniastego. Jest to zatem pierwsze notowanie tego gatunku w Warszawie i drugie na Mazowszu. W podobnych siedliskach odnotowywany był m.in. na Węgrzech (Csizmár i in. 2021), ale i w Polsce, o czym świadczą wpisy w internetowym rejestrze grzybów chronionych i zagrożonych GREJ (Kujawa i in. 2024). Poszukiwania stanowisk *Caloboletus radicans* w innych warszawskich parkach mogą przynieść kolejne odkrycia. Nie da się wykluczyć, że w przyszłości gatunek znacząco zwiększy liczbę stanowisk ze względu na zmiany klimatu i wzrastające średnie temperatury roczne.

Bardzo dziękuję dr. hab. inż. Andrzejowi Szczepkowskiemu za potwierdzenie wstępnej identyfikacji.

LITERATURA

- CSIZMÁR M., CSEH P., DIMA B., ORLÓCI L., BRATEK Z. 2021 Macrofungi of urban *Tilia* avenues and gardens in Hungary / *Global Ecology and Conservation* 28.
- GERHARD E. 2023. Grzyby. Wielki przewodnik. Molpharma, Ustroń.
- KUJAWA A., GIERCZYK B., ŚLUSARCZYK T. 2024. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych?. [W:] SNOWARSKI M. Atlas grzybów Polski. [<http://www.grzyby.pl/rejestr-grzybow-chronionych-i-zagrozonych.htm>]. Dostęp 20.08.2024.
- ŁUSZCZYŃSKI J. 2020 Borowik korzeniasty *Boletus radicans* Pers. [W:] KUJAWA A., RUSZKIEWICZ-MICHALSKA M., KAŁUCKA I.L. (red.). Grzyby chronione Polski. Rozmieszczenie, zagrożenia, rekomendacje ochronne. Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego Polskiej Akademii Nauk: 56-59.
- ROZPORZĄDZENIE 2014. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów. Dz.U. z 2014, poz. 1408.
- SZCZEPKOWSKI A. 2016. Grzyby wielkoowocnikowe Parku Skaryszewskiego w Warszawie. [W:] ROMANOWSKI J. (red.). Park Skaryszewski w Warszawie. Przyroda i użytkowanie. Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego: 59-68.
- SZCZEPKOWSKI A. 2021. Grzyby wielkoowocnikowe – czyli te dostrzegalne gołym okiem. [W:] LUNIAK M., DZIADOSZ M. (red.). Przyroda Parku Skaryszewskiego w Warszawie. Centrum Promocji Kultury w Dzielnicy Praga Południe m.st. Warszawy, Warszawa: 60–65.
- WOJEWODA W., ŁAWRYNOWICZ M. 2006. Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce. [W:] MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELĄG Z. (red.). Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków: 53-70.
- VIZZINI A. 2014. Nomenclatural novelties. *Index Fungorum* 146: 1-2.
- ZHAO K., WU G., FENG B., YANG Z.L. 2014. Molecular phylogeny of *Caloboletus* (*Boletaceae*) and a new species in East Asia. *Mycological Progress* 13: 1127–1136. 10.1007/s11557-014-1001-3.

Summary

Rooting bolete *Caloboletus radicans* is a rare and thermophilic fungus from the *Boletaceae* family. This note presents the first location of this species found in Warsaw.

Adres autora/Author's address:

Łukasz Skomorucha
ul. Zamejska 7 m. 9, 03-580 Warszawa
e-mail: lukasz_skomorucha@wp.pl